

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA

KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. VIII: 2010

Data odczytu: 14.4.2010

Nr 14 (243)

Data wydania: 14.4.2010

803. spotkanie

Stanisław Becker

Szynych i jego historia

Nazywam się Stanisław Becker urodzony w 1933r. w Szynychu. W miejscowości tej zamieszkuję do dnia dzisiejszego. Przez okres 40 lat pracowałem w Pomorskiej Odlewni i Emalierni. Od roku 1990 na emeryturze. Jestem członkiem miejscowej Ochotniczej Straży Pożarnej z 60 letnim stażem. Działaczem tego związku na poszczególnych szczeblach. Członkiem Zrzeszenia Kronikarzy przy Zarządzie Wojewódzkim Związku Ochotniczych Straży Pożarnych w Toruniu. Przez okres 40 lat prowadzę kronikę miejscowej jednostki. Będąc już w podeszłym wieku postanowiłem napisać kronikę swej małej ojczyzny dzieląc się zapamiętanymi wydarzeniami z młodszym i przyszłym pokoleniem. Pragnę podzielić się tematami zamieszczonymi w mojej publikacji pt. „Szynych i jego historia”, przybliżyć kilka myśli zawartych w tej książce i tak;

1. Powód napisania tej książki,
2. Krótki rys historyczny miejscowości,
3. Życie ludzi w okresie międzywojennym 1920-39
4. Okres okupacji,
5. Wyzwolenie Szynycha w roku 1945,
6. Organizacja życia po wyzwoleniu,
7. Stan wojenny 13 grudnia 1981
8. Szynych jako wieś podgrudziądzka w działaniach wojennych,
9. Współzależność wsi od miasta Grudziądza.

Od Autorów

Intencją, autorów tego opracowania było przybliżenie obecnym i przyszłym pokoleniom historii naszej miejscowości oraz ludzi, którzy ją tworzyli. Podczas tworzenia tej kroniki dysponowaliśmy niewielką, ilością materiałów archiwalnych, a głównie opieraliśmy się na wiedzy i pamięci osób jeszcze żyjących, dlatego też tu i ówdzie przedstawienie pewnych faktów, względnie szczegółów może budzić wątpliwości, ale mimo wszystko opis wsi daje czytelnikowi całokształt tego, co jest i co by mogło jeszcze powstać lub przybrać inną formę rozwojową.

Praca niniejsza nie wyczerpuje tematu i nie jest wolna od braków i usterek, ale mamy nadzieję, że zostanie życzliwie przyjęta przez czytelnika. Życzeniem autorów jest, by praca ta poruszyła umysły do twórczej i zgodnej pracy, by wywołała naśladowców, którzy by w podobny lub jeszcze lepszy sposób pracowali.

Szynych wraz ze swą historią zasługuje, bowiem na to, by w wolnej i niepodległej Polsce wzięli się do pracy i podali sobie zgodną dłoń wszyscy mieszkańcy skądkolwiek pochodzą, tak miejscowi jak i z innych ziem Polski przybyli, gdyż tylko zgodny wysiłek zapewni nam lepszą przyszłość.

Jeżeli kronika zainteresuje czytelnika i poszerzy jego wiedzę o miejscowości Szynych, będzie to dla nas wielką satysfakcją. „***Przodkom na chwałę, na wzór dla potomnych***”

Szynych

Wieś leżąca przy drodze nadwiślańskiej do Chełmna pojawiła się po raz pierwszy w dokumentach około 1340 roku jako osada będąca własnością mieszczan chełmińskich. W roku 1364 Szynych uzyskał przywilej lokacyjny na prawie chełmińskim, wznowiony 108 lat później.

Z 80 łanów gruntów nadanych mieszczanom, cztery przeznaczono na utrzymanie kościoła. Po zniszczeniach poniesionych przez wieś i kościół parafialny podczas wojny trzynastoletniej w XVI i pierwszej połowie XVII wieku następuje intensywny rozwój miejscowości.

Stało się tak m.in. dzięki mądrej polityce starostów grudziądzkich, którzy dążyli do zagospodarowania podmokłych gruntów leżących w zalewowej dolinie Wisły. Do tego celu wykorzystano emigrantów holenderskich z prześladowanej w ich kraju grupy wyznaniowej menonitów przybyłych do Szynycha w pierwszej połowie XVII wieku. Menonici byli doświadczonymi rolnikami i meliorantami. W zamian za osuszenie przywiślańskich terenów oraz budowę kanałów melioracyjnych i wałów przeciwpowodziowych starostowie oddawali im w dzierżawę grunty.

Przybysze dbali również o oświatę. Źródła historyczne podają, że znajdująca się przy parafii w Szynychu szkoła została zniszczona podczas wojen polsko-szwedzkich w latach 1655-1660 i musiała zostać odbudowana. We wsi w 1921 r. zamieszkiwały 354 osoby, z których około 150 deklarowało przynależność do wyznania ewangelickiego. Jeszcze dziś można spotkać w Szynychu, w pobliżu wału wiślanego, szyperskie chałupy drewniane zbudowane na wzór holenderski.

Henryk Wiącek („Gazeta Pomorska z 13.10.1998 r.)

Szynych - parafia p.w. św. Mikołaja

Historia parafii: W źródłach miejscowość określano jako *Schoneyche* – około 1434 r., *Neuekirche* - 1402 r., 1416 r., *Schymeth* - 1588 r., *Synych* – 1667 kresie pruskim *Schöneich*.

W latach 1423-1424 miejscowość należała do wójtostwa lipienieckiego, komturstwa starogrodzkiego. W XVI w. wchodziła w skład biskupstwa chełmińskiego.

Okolo 1340 r. brat krzyżacki rycerz Jan, kanonik i oficjał kościoła chełmińskiego, oświadczył mieszczanom chełmińskim, że mogą wybudować nowy kościół w Szynychu, gdy tylko przyjdzie oficjalne zezwolenie biskupa chełmińskiego. Sprzeciwiał się temu pleban z Sarnowa. Przyjmuje się, że w tym czasie razem z decyzją budowy świątyni powstała nowa parafia. Rozpoczęto budowę drewnianej kaplicy.

Kaplicę tę przebudowano w 1550 r. i powtórnie powiększono w 1634 r. do rozmiarów kościoła. Został on konsekrowany przez biskupa chełmińskiego Jana Konopackiego.

W latach 1402-1416 parafia ta nie była obsadzona, a biskup chełmiński przekazał ją na miesiąc prezbiterowi Piotrowi. W tym okresie musiał on uzyskać prezentację wielkiego mistrza. W 1411 r. doszło do prezentacji innego kandydata na plebana Kaspra Alphela, w której wielki mistrz Henryk von Plauen przedstawił go biskupowi Arnoldowi. W 1445 r. parafia znalazła się w planach synodu biskupstwa chełmińskiego.

Kościół parafialny ucierpiał, tak jak cała parafia, podczas wojny trzynastoletniej. Podobnie było w czasie wojen szwedzkich, podczas których kościół został całkowicie zniszczony. Dopiero w 1742 r., staraniem Rady Miejskiej Chełmna i biskupa Andrzeja Załuskiego, wybudowano nowy kościół. Wyposażenie w stylu barokowym ufundował w większości Jan Cielickowski, dziekan grudziądzki i proboszcz w Szynychu i Samplawie. Zostało ono w całości wykonane w Chełmnie.

W parafii znajdowała się szkoła, która podczas wojny polsko-szwedzkiej (1655-1660 r.) została zniszczona i musiała być odbudowana.

Według spisu z 1921 r. w Szynychu zamieszkiwały 354 osoby, w tym 193 wyznania rzymskokatolickiego i 149 wyznania ewangelickiego. W skład parafii wchodziły wtedy miejscowości: Szynych, Brankówka, Rozgarty i Sosnówka.

Kościół został poważnie zdewastowany przez oddziały Armii Radzieckiej stacjonujące w Grudziądzu od stycznia do kwietnia 1945 r. Na wewnętrznym dziedzińcu kościoła sowieci spalili księgi kościelne, porabiali ławy i konfesjonały, balustrady, zniszczyli organy, uszkodzili posadzkę i dach kościoła. W końcu urządzili w nim stajnię dla koni. Profanacji i zniszczeniu uległy także grobowce na przykościelnym cmentarzu.

Od maja 1945 r. rozpoczęto usuwanie zniszczeń po żołnierzach radzieckich i przeprowadzono wstępny remont kościoła pod nadzorem dziekana dekanatu grudziądzkiego, który zapewniał wtedy również obsługę duszpasterską parafii. Stały proboszcz rozpoczął zarządzanie parafią w Szynychu w 1946 r.

9 VI 1959 r. zostały poświęcone trzy dzwony kościelne.

Sławne osoby: ks. Paweł Czaplewski (1877-1962) - proboszcz parafii Szynych w latach 1910-1921, obrońca polskośći i działacz niepodległościowy, wybitny historyk Pomorza Gdańskiego i Prus Królewskich, prezes Towarzystwa Naukowego w Toruniu. (Diecezja Toruńska. Historia i terażniejszość” T.8, Toruń 1997)

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisz, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.